

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΙΕΡΑ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ ΑΘΗΝΩΝ

Αριθμ. Πρωτ./ΕΞ. 4601 /2020

Έν Αθήναις τῇ 29ῃ Ἰουλίου 2020

ΕΓΚΥΚΛΙΟΝ ΣΗΜΕΙΩΜΑ ὑπ' ἀριθμ. 74

Πρός
Ἄπαντα τόν Ἱερόν Κλήρον
τῆς καθ' ἡμᾶς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς
Ἐνταῦθα

Ἐξαστοι Πατέρι,

Διά τοῦ παρόντος διαβιβάζομεν ὑμῖν συνημμένως τό ὑπ' ἀριθμ. πρωτ. 3499/1445/28-7-2020 Ἐγκύκλιον Σημείωμα τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, μέ θέμα: «Περί συνεποῦς τηρήσεως τῶν προβλεπομένων μέτρων προφυλάξεως διά τήν προστασίαν τῆς δημοσίας υγείας», καί παρακαλοῦμεν διά τήν πιστίν τήρησιν τῶν ὅσων διαλαμβάνονται ἐν αὐτῷ.

Ἐντολή τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου
Ο ΠΡΩΤΟΣΥΓΚΕΛΛΟΣ

Ἀρχιμ. Βαρνάβας Θεοχάρης

Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Δ/νσις : Ἰωάννου Γενναδίου 14 - 115 21, Ἀθήναι
Τηλ. 210-72.72.204, Fax 210-72.72.210, e-mail: contact@ecclesia.gr

Πρωτ. 3499

Λριθ.

ΑΘΗΝΗΣ ΤΗ. 28^η Ἰουλίου 2020

Διεκπ. 1445

ΕΓΚΥΚΛΙΟΝ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Πρός
τὴν Ἱεράν Ἀρχιεπισκοπὴν Ἀθηνῶν καί
τάς Ἱεράς Μητροπόλεις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Θέμα: «Περὶ συνεποῦς τηρήσεως τῶν προβλεπομένων μέτρων προφυλάξεως διὰ τὴν προστασίαν τῆς δημοσίας υἰγείας»

Ἐν ὄψει τῶν ἐπικειμένων μεγάλων ἐορτῶν τοῦ θέρους (Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος καί Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου), καθ' ἃς παρουσιάζεται μεγάλη συμμετοχὴ πιστῶν εἰς τὰς ἱεράς Ἀκολουθίας, ἐπ' ἀφορμῇ δέ τῆς αὐξήσεως τῶν κρουσμάτων τοῦ νέου κορωνοϊοῦ ἰδιαίτερος εἰς τό λεκανοπέδιον τῆς Ἀττικῆς, Συνοδικῇ Ἐντολῇ καί Ἐξουσιοδοτήσει, ὑπενθυμίζομεν ὑμῖν τὰς σχετικὰς ἀποφάσεις τῆς Διαρκοῦς Ἱεράς Συνόδου ὡς πρὸς τὴν τήρησιν τῶν προβλεπομένων μέτρων προφυλάξεως εἰς τοὺς Ἱερούς Ναοὺς κ.λπ. χώρους Λατρείας, διὰ τὴν προστασίαν τῆς δημοσίας υἰγείας, προτρέποντες ὑμᾶς ἵνα συστήσητε εἰς τοὺς ὑφ' ὑμᾶς Κληρικοὺς καί τὰ μέλη τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Συμβουλίων καί Ἡγουμενοσυμβουλίων, τὴν πίστὴν καί μετὰ προσοχῆς τήρησιν τῶν ὡς κάτωθι διαλαμβανομένων:

- 1) Κατὰ τὴν εἴσοδον εἰς τὸν Ἱερόν Ναόν δέον ὅπως ἐφαρμόζηται, τῇ ἐπιτηρήσει εἰδικῶς ἐξουσιοδοτηθέντος ἐπὶ τούτῳ προσώπου, ἡ τήρησις τῆς ἀποστάσεως τοῦ ἑνός καί ἡμίσεος (1,5) μέτρου τοῦλάχιστον μεταξύ τῶν πιστῶν. Ἡ παρουσία πιστῶν ἐντὸς τῶν Ἱερῶν Ναῶν θά τηρῇ τὴν ἀναλογίαν ἓν πρόσωπον ἀνά πέντε (5) τ.μ. ἐπιφανείας καί μέ ἐλάχιστην ἀπόστασιν ἑνός καί ἡμίσεος (1,5) μέτρου μεταξύ των, εἰς περιπτώσιν δέ καθ' ἣν ἡ ἐπιφάνεια τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ (ἐξαιρουμένων τῶν βοηθητικῶν χώρων) ὑπερβαίνει τὰ πεντακόσια (500) τ.μ., ὁ μέγιστος ἀριθμὸς παρευρισκομένων ἐκ τοῦ νόμου ὀρίζεται εἰς τὰ ἑκατόν (100) πρόσωπα.
- 2) Ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς ἐξυπηρετήσεως τῶν πιστῶν κρίνεται ἀναγκαῖον ὅπως ἀναρτηθοῦν εἰς τοὺς πίνακας ἀνακοινώσεων τῶν Ἱερῶν Ναῶν ἢ καί εἰς τὰς ὑφισταμένας ἰστοσελίδας των: α) τὸ ὠράριον τελέσεως τῶν Ἱερῶν Ἀκολουθιῶν, β) τὸ ὠράριον κατὰ τὸ ὅποῖον ὁ Ἱερός Ναός θά παραμένῃ ἀνοικτός διὰ τὴν προσέλευσιν τῶν πιστῶν καί γ) ὁ συνολικὸς ἀριθμὸς τῶν πιστῶν, οἵτινες δύνανται ἵνα παρευρίσκωνται ταῦτοχρό-

νας ἐντός τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ, συμφώνως πρὸς τὰς ἀνωτέρω ὑγειονομικὰς ὑποδείξεις.

- 3) Τὸ ἀρμοδίως ἐξουσιοδοτηθέν πρόσωπον διὰ τὸν ἔλεγχον τῆς ἀναμονῆς εἰς τὰς εἰσόδους τῶν Ἱερῶν Ναῶν συνιστᾶται ἵνα φέρῃ τὰ ὑπὸ τοῦ νόμου προβλεπόμενα μέτρα προστασίας (μάσκα, γάντια κ.λπ.). Ἐφόσον παρέχεται ἡ δυνατότης, προτείνεται ἡ χρῆσις διαφορετικῶν θυρῶν τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ διὰ τὴν ἀσφαλεστέραν εἴσοδον καὶ ἔξοδον τῶν πιστῶν. Ἐπιπροσθέτως, ἀπαιτεῖται ἡ τοποθέτησις εἰδικῶν ἀπορριματοδοχείων εἰς τὰς ἐξόδους τῶν Ἱερῶν Ναῶν διὰ τὴν ἄμεσον ἀπόρριψιν τοῦ χρησιμοποιηθέντος ἐξοπλισμοῦ ὑγιεινῆς.
- 4) Εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν ὁ ἀριθμὸς τῶν προσελθόντων ὑπερβαίνει τὸν ἐπιτρεπόμενον διὰ τοὺς εἰσερχομένους εἰς τοὺς Ἱερούς Ναούς, οὗτοι δύνανται ὅπως παραμένωσιν ἐν τῷ προαυλίῳ χώρῳ, προσευχόμενοι καὶ τηροῦντες τὴν ἐνδεδειγμένην ἀπόστασιν τοῦ ἐνός καὶ ἡμίσεος (1,5) μέτρου μεταξύ των, καθὼς θὰ ἔχουν τεθῆ εἰς λειτουργίαν τὰ ἐξωτερικὰ μεγάφωνα τῶν Ἱερῶν Ναῶν, κατὰ τὰς ἐκ τῆς κειμένης νομοθεσίας ἐπιτρεπομένας ὥρας καὶ εἰς τὸ προβλεπόμενον ἐπίπεδον ἐκπομπῆς ἤχου.
- 5) Ἐάν ὑφίστανται πλείονες τοῦ ἐνός Ἐφημέριοι εἰς τινὰς Ἱερούς Ναούς, συνιστᾶται ἡ τέλεσις περισσοτέρων Θεῶν Λειτουργιῶν κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν, συμφώνως τῇ ἐκκλησιαστικῇ συνηθείᾳ καὶ πρακτικῇ, τόσον κατὰ τὴν Κυριακὴν, ὅσον καὶ κατὰ τὰς μεγάλας Ἑορτάς. Ἐν τῇ αὐτῇ περιπτώσει, δύνανται οἱ κατὰ τόπους Σεβασμιώτατοι Μητροπολίται νὰ ἐπιτρέψωσι, κατὰ τὴν ποιμαντικὴν Αὐτῶν κρίσιν, τὴν τέλεσιν τῆς Ἀκολουθίας τοῦ Ὁρθροῦ ἀφ' ἑσπέρας, μετὰ τὴν Ἀκολουθίαν τοῦ Ἑσπερινοῦ. Αἱ Ἀγρυπνίαι θὰ τελῶνται κατὰ τὰ καθιερωμένα, ἀναφορικῶς δέ πρὸς τὰς κωδονοκρουσίας, δεόν ὅπως τελῶνται κατὰ τὸν συνηθῆ τρόπον.
- 6) Ἡ Ἱερά Σύνοδος προτρέπει τοὺς Σεβασμιωτάτους Μητροπολίτας ἵνα συστήσωσι τὴν συχνὴν τέλεσιν Θεῶν Λειτουργιῶν καὶ κατὰ τὰς ἐργασίμους ἡμέρας τῆς ἐβδομάδος, ἐπὶ τῷ τέλει τῆς διευκολύνσεως τῶν ἐργαζομένων πιστῶν, ἀλλὰ καὶ τῆς συμμετοχῆς των εἰς ἐλάσσονος προσελεύσεως λειτουργικὰς Συνάξεις.
- 7) Ὅσοι ἐκ τῶν πιστῶν ἀνήκουσιν εἰς ὑγειονομικῶς εὐπαθεῖς ομάδας (ἠλικιωμένοι, ἀσθενεῖς πάσχοντες ἐξ ἀναπνευστικῶν προβλημάτων ἢ σακχαρώδους διαβήτου ἢ καρδιαγγειακῶν νοσημάτων, ἀνοσοκατεσταλμένοι) παρακαλοῦνται ἵνα ἀποφεύγουν τὴν ἔξοδον ἐκ τῆς οἰκίας αὐτῶν, χάριν τῆς προστασίας τῆς ὑγείας των. Ἐάν δέ ἐπιθυμοῦν τὴν κατ' οἶκον ἐξυπηρέτησιν τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀναγκῶν των, καὶ κυρίως τὴν Θεῖαν Μετάληψιν τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων, δύνανται οἱ Ἱερεῖς, νὰ ἐπιτελοῦν τὸ ἀδιάπτωτον ποιμαντικόν των καθήκον.
- 8) Θεωρεῖται ἀναγκαία ἡ μέριμνα διὰ τὴν τοποθέτησιν ἀντισηπτικῶν/ἀπολυμαντικῶν εἰς τὰς εἰσόδους τῶν Ἱερῶν Ναῶν, διὰ τὴν ὑποχρεωτικὴν δι' ἅπαντας τοὺς εἰσερχομένους ἀπολύμανσιν τῶν χειρῶν, ὡς καὶ ἡ τοποθέτησις εἰς ἐμφανές σημεῖον τοῦ προβλεπομένου ἀναγκαίου ἐξοπλισμοῦ ὑγιεινῆς (χαρτομάνδηλα, χάρτιναι πετσέται κ.λπ.).
- 9) Ὅσάκις παρέχεται ἡ δυνατότης διευθετήσεως τοῦ χώρου ἐκάστου Ἱεροῦ Ναοῦ ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς παρουσίας τῶν πιστῶν συμφώνως πρὸς

τήν ὡς ἄνω ἀναλογίαν ἐν πρόσωπον ἀνά πέντε (5) τ.μ. ἐπιφανείας καί μέ ἐλαχίστην ἀπόστασιν ἑνός καί ἡμίσεος (1,5) μέτρου μεταξύ των, δέον ὅπως διατηρῶνται ἐντός τῶν Ἱερῶν Ναῶν μόνον τά ἀντιστοιχοῦντα εἰς τοὺς προσερχομένους καθίσματα, τιθέμενα κατὰ τὰς προσηκούσας μεταξύ των ἀποστάσεις. Ἐπί τούτῳ προτείνεται ἡ ἀπόσυρσις τῶν περισσευόντων καθισμάτων ἐκτός τῶν Ἱερῶν Ναῶν.

- 10) Ὁ φυσικός ἐξαερισμός τῶν Ἱερῶν Ναῶν, ἐνόσω παραμένουν ἀνοικτοί, εἶναι ὑποχρεωτικός. Εἰς περίπτωσιν χρήσεως τεχνητοῦ κλιματισμοῦ, ἐνδείκνυται ἡ ἄμεσος μέριμνα διὰ τόν καθαρισμόν τῶν φίλτρων αὐτοῦ, καθὼς καί ἡ ἐξασφάλισις ταῦτοχρόνου φυσικοῦ ἐξαερισμοῦ τοῦ ἱεροῦ χώρου ἐκ τῶν θυρῶν καί τῶν παραθύρων αὐτοῦ, κατὰ τήν διάρκειαν τῆς τυχόν λειτουργίας του.
- 11) Καθίσταται ἀδήριτος καί ἀπόλυτος ἡ ἀνάγκη διὰ τήν συχνήν καί σχολαστικὴν καθαριότητα, καί διὰ τήν τακτικὴν ἀπολύμανσιν δι' ἀντισηπτικοῦ διαλύματος τῶν σημείων καί τῶν ἐπιφανειῶν τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ ὅπου παρατηρεῖται συχνή πρόσβασις τῶν πιστῶν.
- 12) Κατὰ τήν διάρκειαν τῆς παραμονῆς των εἰς τόν Ἱερόν Ναόν, οἱ πιστοί, μέ προσωπικὴν των εὐθύνην καί μέριμναν, συνιστᾶται ἵνα φέρουν προστατευτικὴν μάσκαν, τήν ὁποίαν ἀσφαλῶς θά ἀφαιροῦν προσερχόμενοι εἰς τήν Θεῖαν Μετάληψιν. Ἐάν δέ πιστός τις, ἐνόσω παραμένει ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ, παρουσιάσῃ συμπτώματα ἀσθενείας, ἐπιβάλλεται ὅπως ληφθῇ μέριμνα διὰ τήν ἄμεσον καί ἀσφαλῆ ἀπομάκρυνσίν του ἢ, ἐφόσον τοῦτο δέν εἶναι δυνατόν, διὰ τήν ἀσφαλῆ μετακίνησίν του εἰς εἰδικόν χώρον, πρὸς ἀποφυγὴν ἐπαφῆς μεθ' ἑτέρων προσώπων. Πρὸς ἀντιμετώπισιν τοιούτων φαινομένων, κρίνεται ὑποχρεωτικὴ ἡ πρόβλεψις διὰ τήν ὑπαρξίν καταλλήλου χώρου (π.χ. γραφεῖον, χώρος εἰς τό πνευματικόν κέντρον κ.λπ.) μέ ἐπαρκῆ ἐξαερισμόν, ὅπου θά ὑπάρχουν μάσκαι, χαρτομάνδηλα, πλαστικὴ σακούλα διὰ τήν ἀπόρριψιν αὐτῶν καί ἀντισηπτικόν διάλυμα χειρῶν.
- 13) Κατὰ τήν προσέλευσιν εἰς τήν Θεῖαν Μετάληψιν ἀπαιτεῖται ἵνα τηρῶνται μετ' ἀκριβείας αἱ προβλεπόμεναι ἀποστάσεις μεταξύ τῶν πιστῶν. Ἐπίσης, κατὰ τήν διανομήν τοῦ ἀντιδώρου, τοῦ ἄρτου, τῶν κολλύβων καί ἄλλων εὐλογιῶν, πέραν τῆς τηρήσεως τῶν ἀναλόγων ἀποστάσεων, κρίνεται ἀναγκαῖα ἡ τήρησις τῶν σχετικῶν ὑγειονομικῶν προφυλάξεων.
- 14) Ἐπαναβεβαιοῦνται αἱ ἀπὸ 16ης Μαρτίου καί 1ης Ἀπριλίου 2020 Ἀποφάσεις τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου, ὡς πρὸς τήν λιτήν τέλεσιν τῶν Ἱερῶν Ἀκολουθιῶν, συμφώνως πρὸς τό ἦθος καί τήν παράδοσιν τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας. Τό αὐτό ἰσχύει καί διὰ τὰς μεγάλας Πανηγύρεις τῆς περιόδου αὐτῆς, αἱ ὁποῖαι θά πρέπη νά διακρίνωνται διὰ τήν μετὰ σεμνότητος τέλεσίν των, ἡ δέ συμμετοχὴ Ἀρχιερέων εἰς τυχόν Συλλεΐτουργα μὴ ὑπερβαίνῃ τόν ἀριθμόν τῶν τριῶν (3). Ἡ τέλεσις Λιτανειῶν θά πραγματοποιηῖται μετὰ μεγάλης προσοχῆς, ἄνευ συνωστισμοῦ τοῦ συμμετέχοντος πιστοῦ λαοῦ, καί ἐάν ἦ δυνατόν, ἐν συντομίᾳ, συμφώνως τῇ ποιμαντικῇ κρίσει τοῦ οἰκείου Ποιμενάρχου, ἐνῶ ἐπιτρέπεται ἡ μεταφορὰ Ἱερῶν Λειψάνων πρὸς ἁγιασμόν καί παραμυθίαν τῶν πιστῶν, λαμβανομένων πάντοτε ὑπ' ὄψει τῶν ἀπαραιτήτων

ύγειονομικῶν μέτρων. Εἰς περίπτωσιν δέ καθ' ἣν μεταφέρονται ἐκ μιᾶς Ἱερᾶς Μητροπόλεως εἰς ἑτέραν Ἱερᾶν Μητρόπολιν, τυγχάνει ἀπαραίτητος ἡ ἐπί τούτῳ ἔγκρισις τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, συμφώνως τῇ ὑπ' ἀριθ. 2760/29.1.2003 Συνοδικῇ Ἐγκυκλίῳ.

- 15) Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν τέλεσιν τῶν Ἱερῶν Μυστηρίων τοῦ Γάμου καὶ τῆς Βαπτίσεως καὶ τῶν Ἐξοδίων Ἀκολουθιῶν, ἰσχύουν ἅπαντα τὰ ἀνωτέρω προβλεπόμενα σχετικῶς πρὸς τὴν προσέλευσιν τῶν πιστῶν, ἐνῶ τὰ Ἱερά Μυστήρια θά τελῶνται ἐντός τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ, συμφώνως πρὸς προγενεστέραν Συνοδικὴν Ἀπόφασιν. Ἀναφορικῶς δέ πρὸς τοὺς στολισμούς τῶν Ἱερῶν Ναῶν, θεωρεῖται ἀπαραίτητος ἡ προτίμησις τῆς λιτότητος καὶ τῆς ἀπλότητος.
- 16) Τὰ ἀνωτέρω ἰσχύουν δι' ἅπαντας τοὺς Ἑνοριακοὺς, Προσκυνηματικούς, Κοιμητηριακοὺς, Ἰδρυματικούς κ.λπ. Ἱερούς Ναοὺς, τὰ Μητροπολιτικά καὶ Ἑνοριακά Παρεκκλήσια, οὐχὶ ὁμῶς καὶ διὰ τὰ Παρεκκλήσια, τὰ ὁποῖα εὐρίσκονται ἐντός ιδιωτικῶν κτημάτων, κτιρίων καὶ ἐπιχειρήσεων (π.χ. συγκροτημάτων κατοικιῶν, κέντρων ἐκδηλώσεων, ξενοδοχείων κ.λπ.), ὅπου δέν ἐπιτρέπεται ἡ προσέλευσις πιστῶν διότι, ὡς Ἰδιωτικοὶ Ναοί, εἶναι προωρισμένοι διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν θρησκευτικῶν ἀναγκῶν τῶν ιδιοκτητῶν καὶ τῶν οἰκείων αὐτῶν.
- 17) Ἄπαντα τὰ ἀνωτέρω ἀφοροῦν καὶ εἰς τὰς Ἱεράς Μονάς καὶ τὰ Ἡσυχαστήρια. Ὁ ἀριθμὸς ἐπισκεπτῶν, τὸν ὁποῖον ἐπιτρέπεται νά δέχωνται (χωρὶς διανυκτέρευσιν) δέν εἶναι δυνατόν νά ὑπερβαίῃ τὴν ἀναλογίαν ἓν πρόσωπον ἀνά πέντε (5) τ.μ. τοῦ Καθολικοῦ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς ἢ ἑτέρου χώρου λατρείας αὐτῆς ἢ τοῦ χώρου ἐγκαταβιώσεως, μέ ἀνώτατον ὄριον τὰ ἑκατὸν (100) ἄτομα.

Ἐντολῇ καὶ Ἐξουσιοδοτήσῃ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου

Ὁ Ἀρχιγραμματεὺς

Ὁ Ὁρεῶν Φιλόθεος

Κοινοποιήσεις:

1. Αξιότιμη κ. Νικήτ' Κεραμέως
Υπουργὸ Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων
2. Αξιότιμο κ. Βασίλειο Κικίλια
Υπουργὸ Ὑγείας
3. Αξιότιμο κ. Νικόλαο Χαρδαλιᾶ
Υφυπουργὸ Πολιτικῆς Προστασίας καὶ Διαχείρισης Κρίσεων
4. Αξιότιμο κ. Γεώργιο Καλαντζῆ
Γενικὸ Γραμματέα Θρησκευμάτων
5. Αξιότιμο κ. Παναγιώτη Πρεζεράκο
Γενικὸ Γραμματέα Δημόσιας Ὑγείας τοῦ Ὑπουργείου Ὑγείας,
Πρόεδρο Ἐθνικῆς Ἐπιτροπῆς Προστασίας Δημόσιας Ὑγείας
ἐναντι τοῦ κορωνοϊοῦ Covid-19
6. Αξιότιμο κ. Σωτήριο Τσιόδρα
Καθηγητὴ Ἱατρικῆς Σχολῆς τοῦ Ἐθνικοῦ καὶ Καποδιστριακοῦ
Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, μέλος τῆς Ἐθνικῆς Ἐπιτροπῆς
Προστασίας Δημόσιας Ὑγείας ἐναντι τοῦ κορωνοϊοῦ Covid-19